

ТАНКИ ЧАСОПИЦИ-КРАТКИ НАПИСИ

Што би рекао Владимира Раде: "Нова нула ређу нове
сице" — треба писати сасвим кратко тамо где смо навикли да пишемо до миле воље,
дуго и приметно.

Јесте ли искусили да вас лепоте неке ствари или моралине
вредност неке ствари испуни некада оваквим а некада сасвим друкчијим расположе-
жењем и сасвим друкчијом температуром? Чар или вредност испуне вас некад весе-
лошћу, храброшћу, брчали бисте се зеленом грнчицом у зубима, певали бисте. Дру-
ги пут, тако подлегнете чари и вредности да вас то просто сатре: умукнете, уко-
чите се, нешто је у гуши тесно. Французи кажу не то: ~~Нема~~ се то не дешава, ми
~~мо~~ смо и у уметности и у моралу народ мере и хармоније. Енгези кажу: ~~Нема~~ се
богме дешава и једно и друго, ми смо у уметности и у моралу народ сентимента
и ирационалности. Јапански један професор написа: ~~Ми~~ регулијемо метафизички
мислим да су Јапанци једини метафизички народ. — ~~Није~~ професор не отпор! То
не, али ~~можда~~ нешто друго. Ви Јапанци, рекао би човек, гледате у свет као да сте
доглед натрешке ставили пред очи. Ваше лирске песме, то је просто једна дивна
мала арија. Ваши акварели на свили, хартији, на финим асурипама, то су лирске
песме. Песник аш иде на бокал вина са сенком својом и са месецом. Војник
аш седе у јапански торпедо и ~~појави~~ гине од оружја своје земље.

Али шта хоћете ви са тим јапанским стварима? Шта ће вам тај
разговор о Јапану? Само због јапанских шампиона. А шта ће вам ти шампиони? Је
ли, то ипак нека метафизика? Заиста није, биће само једна слика кроз коју ћемо
по јапански, натрешке, сагледати један врло стваран закључак. А сећате ли се тих
ванредних шампиона? Од мекне, пуне, свиленкасте хартије, правилно уобрани, дивних
основних боја, по њима фантастични цртежи, а склапају се с помоћу оних бора као
лепезе. Ако их ~~обв~~обворите и обесите, то су крупни сапунски мехури у којима горуц-
ка свећица или жаруље. Преливи боје ~~зависе~~ зависе од ветра и од ројеве мути-
не. Сад је ~~мехур~~ мехур зелен као смарагд, сад врело жут као крупне лете, сад
забуцки црвено као да се запалио. И одиша се запалио, и нешто као сапунски
мехур без трага. Чудна јапанска хартије нема лепезе.

A šta ћete и куда ћete са тим шампионом? ~~Журите!~~ Танки часо-
писи, кратки написи. ~~Журим.~~ Има доживљаја, искустава, рељњи и сараљњи који су пу-
ни вредности, похртљивости, ~~неки~~ ^{сараљње} вах став, редњички ~~неки~~ ^{сараљње} дејствовали
су кроз сему љубав и олавност, најбољу вољу, жељу, највишу жељу човекову: да другом
човеку ~~дајте~~ ^{дајте} радост. Јесте ли погледали добро у очи човеку коме сте учинили
~~дајте~~ ^{дајте} радост? Јесте осетили то блаженство, тај понос, ту најчистију доброту—
коју је Платон заборавио да узме у обзир. Али ето ни ви, ни ~~ваша~~ ^{ваша} ~~копирна~~ ^{копирна}, ни нека
посебна личност нисте то ценили, нисте памтили, и то је полако некуда ~~отонуло~~ ^{отонуло},
помешано се са заборавом. ~~На се~~ ^{сесвим} ~~одржи~~ ^{неочекивано} за вас, нешто појави, нешто
давако што се јавља кроз просторе, али онај заборављени део нашег живота ^и ~~реже~~,
наше лепе радости, одједном се излигне из заборавног простора до праве заслуге, до
цепоте од реткога људског односа поверења и даривања... У једном великом америч-
ком часопису окрећете листове. Читате причу о једној животињи и дивите се шта ~~и~~
о све човек може знати о животу животиње. Не читате неку данашњу песму, мучну
изви-когику, и поли^ссинтактичку грамматику и полиграматичку синтаксу, и журите ~~да~~
~~дапрећете~~ ^{дапрећете} на пољедину стране. ~~Када тамо — читате, а под чи-~~
тулом потпис В. Х. Оли, [W. H. Auden] један од најдаровитијих млађих енглес-
ких песника. Би се уплашено изненадите, и како ~~јесам~~ ^{јесам} у таквим моментима, остави
вас јасна памет, и ви за неко време не знате обичај, не знате ко је мртав: онај
чијиме стоји горе, или под текстом. Да, да, ко је ~~текст~~ ^{текст} потписао, тај је текст и
писао, добро је, ~~Оли~~ ^{Оли} је, у добри час, жив.

~~Али Оли је~~

В. Х. Оли, ко је? Још млад човек, једва у четрдесетим, углед-
но име у литератури Британије, пред рат вођ читаве групе најдаровитијих младих
песника, и ~~данас~~ ^{данас} често углед и модец, и данас гранични камен од којег критика и
коментари рачунају: они пре Олиа, они после Олиа. Пре друге светске рат Оли је
напустио родну земљу, отишао у Америку, постао амерички грађанин. Био је јед рене
младости пацифист, интернационалац, коме му је ~~Меминг~~ ^{Меминг}, поезија му је стално пу-
на друштвених проблема, и проблема човека у наше времена која ~~истицу~~ ^{истицу} сукобе и
катаклизме као типично у историји ~~наших дана~~ ^{данашњих дана}. Ми бисмо рекли да Олиа, као некада
Вајрона, пече што је напустио родну земљу. Ми га осећамо као Британца који

живи у Америци, као човеке који у једном тренутку горке забринутости ^у сумрака
око себе, није знао куда ће, као песника кога мучи носталгија за родним језиком,
јер се у Америци не говори енглески. Час у сатиричним стиховима, час у врло за-
нимљивим ^{дојимичним} остварењима, у дугим поемима и епистолама, он даје израз једној забри-
њености која се храбро не да, која се смеје да не би плакала. Да прикажемо ^{одна} ~~одна~~,
кратко и брзо, са неколико стихова из дуге једне његове песме.

Енглеска, за мене, то је мој језик,
и оно што сам радио кад сам био млад...

...
Енглеска ми каже шта значимо...

Свако право јединство почиње
са признавањем разлике:
да свако има потреба,
и свако моћ да их задовољи...

А у читући оној ^{одна} ~~одна~~ је забележио смрт једног професора ^{књижевности} ~~књижевности~~, и објаснио
зашто га тако гласно и под потписом жали: зато што му је био пријатељ, али наро-
чито зато што му је читао све рукописе, све, пре но што ће пред штампу и јавност.
Држи вам се нешто у души, као да је нешто ^{негде} ~~негде~~ заболело, сетите се неких ^{читућа} ~~читућа~~
које нису никада биле објављене.

Јурим, јурим, али мораћемо још једне алинеје. Да, читалац
кад прочита ^{одна} ~~одна~~ текст, мало као забне, осмех ^{неки} ~~неки~~ поремети му црте у лицу. ~~Ж~~
Чињеница да човек човеку чита све рукописе, неставља без колебања да ради то, са
олушевљењем и у доброј вољи — та чињеница сама собом можда ^{није} ~~није~~ сувише ретка
или чак усамљена. Али усамљено стоји ^у ~~у~~ пример да неко јасно и гласно, свечено, смр-
ћу оглашено и уздигнуто призна да је та чињеница важна и незаборавна. ^{Одна} ~~Одна~~ по-
ступак је тако човачан, тако поштен, тако интелигентан, тако силно моралан, тако
културан! Има у тој читући психологије и етике, има социологије и поезије. ~~Она~~
^{Одна} ~~Одна~~ узбуђена захвалност за племениту и одговорну услугу, пуну љуб-
ви, нас је скоро сатрпа. Стално до ^{граба} ~~граба~~ читају све рукописе млећег писца и
песника, којима ^{свако} ~~свако~~ ^{свако} ~~свако~~ ^{која} ~~која~~ радост моћи казати другоме са вером и разу-
мевањем: ^{говорио} ~~говорио~~ ^{си} ~~си~~ ^{добро} ~~добро~~ ^{је} ~~је~~ ^{све} ~~све~~ ^{радуј} ~~радуј~~ ^{се} ~~се~~ ^{радујем} ~~радујем~~ ^{се} ~~се~~ ^и ~~и~~ ^{срећан} ~~срећан~~ ^т ~~т~~ ^{гледам} ~~гледам~~ ^у ~~у~~ ^{очи} ~~очи~~!

Сваки човек има неосетљиво место у мозгу, спаво место у виду,

глухо место у слуху — и ко ту помаже од душе, од свих својих сила, обавио и
 топло, тај чини дело милости телесне и душевне. Зато је Оли имао потребу да ~~каже~~
 каже свету са обе стране онева, и даје: Изгубио сам човека који ми је читао
 рукописе, који се потпуно безимено долавао мени са најбољим у себи — о, људи,
 чујте! о, људи, сетите се, сећајте се да има људи који су срећни од долавања! А ми до-
 дајемо: А оне читање, то је део Однованског живота, део његове културе, део ~~дета~~
 његове будуће ~~био~~ биографије. Али где су други Оли, и где су друге читање? Ни-
 ко до Оли није човечји гроб тако обележио. А оне друге, и остале читање из ~~прош~~
 прошлих и будућих времена — јапански тампони! Без трага, без пепела, без пеме-
 на. Остаје још питање: које је од двога ипак већа лепота, виша морална вредност?
 Чавати треба тако ~~како да се не зна шта чини десница~~ да левица не зна шта чини десница.
 Чавати себа, своју душу љубав, то је срећно ~~погледа~~ ^{погледа} у очи ларованоме и ћути.
 Али читање? Читање ипак остаје отворено питање.

Исидора Секулић

Isidore Sekulic